

за нею з боку викладачів, самоконтроль з боку студентів дадуть змогу вирішити завдання вищої школи – сформувати в студентів науковий світогляд, систему сучасних професійних знань, а також розвинути творчі здібності.

Література

1. Алексюк А.М. Організація самостійної роботи студентів в умовах інтенсифікації навчання / А.М. Алексюк, А.А. Аюрзанайн, П.І. Підкасистий. – К. : Вища школа, 1993. – 336 с.
2. Гончаренко С.У. Педагогічні дослідження / С.У. Гончаренко // Методичні поради молодим науковцям. – К., 1995. – 45 с.
3. Журавська Л.М. Концептуальні умови управління самостійною роботою студентів у вищих закладах освіти / Л.М. Журавська // Освіта і управління. – 1999. – № 2. – Т. 3. – С. 105–115.
4. Зязюн І.А. Краса педагогічної дії : навч. посіб. для вчителів, аспірантів, студентів середніх та вищих навчальних закладів / І.А. Зязюн, Г.М. Сагач – К. : Українсько-фінський інститут менеджменту і бізнесу, 1997. – 302 с.
5. Крукевич Л. Підходи до вирішення проблеми в організації самостійної роботи в технікумі / Л. Крукевич // Педагогіка і психологія формування творчої особистості: проблеми і пошуки : зб. наук. пр. / [Голов. ред. Т.І. Сущенко]. – Запоріжжя, 2003. – Вип. 28. – С. 363–369.
6. Парфьонов М.П. Підготовка майбутніх учителів початкових класів до педагогічного керівництва самостійною роботою учнів : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / П.М. Петрович. – К., 2006. – 183 с.

ТАРАН І.В.

СУТНІСТЬ ОСОБИСТІСНО ОРІЄНТОВАНОГО НАВЧАННЯ У ВИЩОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ

Сьогодні перед вищим навчальним закладом стоїть завдання підготовки творчих, відповідальних фахівців, готових до самореалізації та адаптації у нових умовах. Актуальність проблеми полягає в необхідності діяльності, заснованої на сучасних уявленнях про індивідуалізацію, за допомогою якої в системі вищої освіти реалізуються можливості для вибору індивідуального освітнього маршруту студентів. Підготовка студентів має бути спрямована на реалізацію особистісно орієнтованого підходу в навчанні, шанобливе ставлення до особистості студента, створення умов для виявлення та розвитку індивідуальних можливостей і здібностей. Одним із шляхів здійснення індивідуалізації освітнього процесу у ВНЗ є включення студентів у проектування та реалізацію індивідуальних освітніх маршрутів освоєння освітньої програми, відповідних навчальних програм.

Проблему особистісно орієнтованого навчання досліджували такі вчені-дослідники (Н. Алексєєв, Є. Бондаревська, Е. Зеєр, М. Кузнецов, В. Серіков, Е. Степанов, А. Хуторський, І. Якиманська та ін.).

Мета статті – розглянути ефективність навчання студентів з проектування та реалізації індивідуальних освітніх маршрутів.

Науковці вважають, що педагог має бути орієнтований на особистісні досягнення того, хто навчається. Орієнтація на успіх і особистісні досягнення студентів буде сприяти актуалізації вибору освітнього маршруту, підвищенню актуальності ситуації особистісного розвитку студента й підвищенню самооцінки (І. Батракова, В. Генецінський, Е. Заїр-Бек, В. Караківський, І. Колесникова, М. Поташник, А. Тряпціцина та ін.).

Ми розглядаємо освітню програму, з одного боку, як організаційно-управлінське знання. Це дає змогу реалізувати принцип особистісної орієнтації освітнього процесу на визначення умов, які сприяють досягненню

студентами з різними освітніми потребами та можливостями встановленого стандарту освіти [146].

З другого боку, освітня програма визначається як індивідуально-освітній маршрут з урахуванням індивідуальних особливостей студента. Необхідність розгляду процесу індивідуально-освітнього маршруту студента пов'язана з тим, що він створює умови для самовираження особистості при обов'язковому досягненні поставлених цілей навчання.

С. Воробйова визначає, що індивідуально-освітній маршрут має такі специфічні особливості [34]:

1) він спеціально розробляється для конкретного студента як його індивідуальна утворювальна програма;

2) на стадії розробки індивідуально-освітнього маршруту студент виступає:

– як суб'єкт вибору диференційованої освіти, пропонованої освітньою установою;

– як “неформальний замовник” освітнього закладу, в якому проектується для нього освітня програма – індивідуально-освітній маршрут з урахуванням освітніх потреб, пізнавального профілю та інших індивідуальних особливостей;

3) на стадії реалізації студент виступає як суб'єкт здійснення освіти; у цьому випадку особистісно орієнтований освітній процес реалізується як індивідуальний освітній маршрут за умови використання функціональних можливостей педагогічної підтримки.

У ході реалізації індивідуальних освітніх маршрутів із засвоєння навчальних дисциплін “Педагогіка” і “Психологія” ми розробили та запропонували вибірковий курс “Основи особистісно орієнтованого навчання”. Метою курсу є забезпечення цілісної освіти особистості, діяльності вчителя в умовах особистісно орієнтованого підходу в процесі навчання. На першому занятті студентам було запропоновано “Путівник вивчення навчального курсу “Індивідуально орієнтоване навчання” (див. табл.), за допомогою якого студенти ознайомилися з основними темами, їх метою та основними поняттями.

Таблиця

**Путівник вивчення навчального курсу
“Індивідуально орієнтоване навчання”**

Теми	Мета вивчення	Основні поняття
І. Індивідуально орієнтований підхід як сучасна освітня парадигма	<ul style="list-style-type: none"> - визначити основні напрями реалізації гуманістичної парадигми освіти; - створити у студентів цілісне уявлення про особистість; - ознайомити з основними поняттями, принципами та методами індивідуально орієнтованого підходу; - показати роль вчителя в розробці індивідуально орієнтованого змісту освіти 	Гуманістична парадигма освіти, особистість, розвиток, індивідуальність, суб'єкт діяльності, суб'єктивність, індивідуально орієнтований підхід, індивідуальний підхід

2. Індивідуально орієнтовані системи навчання	<ul style="list-style-type: none"> - ознайомити з основними вітчизняними системами індивідуально орієнтованого навчання; - ознайомити з основними зарубіжними індивідуально орієнтованими системами навчання 	Система навчання, особистісно орієнтоване навчання, самовизначення, самореалізація, урок, методи індивідуально орієнтованого навчання
---	--	---

Продовження табл.

Теми	Мета вивчення	Основні поняття
4. Індивідуальна освітня траєкторія	<ul style="list-style-type: none"> - ознайомити з підходами до індивідуалізації навчання, з поняттями “індивідуальна освітня траєкторія”, “індивідуальний освітній маршрут”; - виявити особливості індивідуально орієнтованого навчання; - ознайомити з технологією проектування індивідуальних освітніх маршрутів учнів; - показати особливості використання знань про психічні процеси, стан і властивості учнів для аналізу поведінки конкретного індивіда та проектування індивідуальних освітніх маршрутів 	Індивідуальна освітня траєкторія, індивідуальна траєкторія розвитку, індивідуальний освітній маршрут, індивідуалізація навчання, темп навчання, освітній продукт, індивідуально орієнтоване навчання, індивідуальні програми навчання, індивідуальна освітня програма, навчальна діяльність, технологія проектування індивідуальних освітніх маршрутів
5. Індивідуально орієнтований урок	<ul style="list-style-type: none"> - ознайомити з оптимальними формами та методами роботи з учнями залежно від рівня їх знань, вікових та індивідуальних особливостей; - ознайомити з особливостями індивідуально орієнтованого уроку і діяльністю вчителя щодо його підготовки, проведення та аналізу; - показати особливості застосування здобутих знань про індивідуальні особливості учнів при вирішенні психолого-педагогічних завдань і проектуванні індивідуально орієнтованого уроку, враховуючи індивідуально-психологічні особливості 	Індивідуальні особливості, індивідуально орієнтований урок, технологія проектування індивідуально орієнтованого уроку

У процесі роботи над кожною темою студенти описували свої враження та почуття, які виникли в них при вивченні теоретичних питань і виконанні завдань. Вони відзначали труднощі і виділяли головні з досягнутих ними результатів.

Наприкінці вивчення студентам було запропоновано виконати рефлексію власної діяльності стосовно всього матеріалу навчального курсу “Індивідуально орієнтоване навчання”.

До початку вивчення цього курсу студенти були знайомі з поняттями “гуманізація освіти”, “індивідуально орієнтований підхід”, “психолого-педагогічна діагностика”, “індивідуальний освітній маршрут”. Але в студентів у процесі реалізації курсу “Індивідуально орієнтоване навчання” виникали труднощі, які були пов’язані зі зміною ставлення у студентів до своєї позиції в освітньому процесі та, відповідно, ставлення до учня в школі. Дуже активно пройшла дискусія в рамках одного із семінарських занять, при поясненні понять “індивідуально орієнтований зміст освіти”, “особистісні результати навчання”.

Таким чином, основними досягненнями і результатами із засвоєння курсу “Індивідуально орієнтоване навчання” є такі:

- уявлення про основні напрями реалізації гуманістичної парадигми освіти та роль вчителя в розробці змісту й технологій індивідуально орієнтованих систем навчання;

- знання особливостей індивідуально орієнтованого підходу, технології проектування індивідуальних освітніх маршрутів учнів і особливостей індивідуально орієнтованого уроку та діяльності вчителя з його підготовки, проведення й аналізу;

- уміння проводити комплексну психолого-педагогічну діагностику особистісних особливостей учнів, аналізувати, синтезувати й узагальнювати її результати та використовувати отримані дані для проектування індивідуальних освітніх маршрутів; визначати оптимальні форми й методи роботи з учнями з урахуванням їх індивідуальних особливостей; визначати фактори розвитку особистості та шляхи її подальшого розвитку.

Таким чином, запропонована технологія проектування реалізації індивідуальних освітніх маршрутів студентів включає такі етапи:

- цільовий;
- мотиваційний;
- проектувальний;
- технологічний;
- результативний.

При цьому проводилися комплексна психолого-педагогічна діагностика, корекція і рефлексія. Залучаючи студентів у процес проектування та реалізацію індивідуальних освітніх маршрутів з вивчення ними навчальних дисциплін, ми враховували особливості розвитку показників їх мотиваційної, інтелектуальної, емоційної, вольової, предметно-практичної сфер і відстежувати динаміку їх професійно-особистісного розвитку. Знання індивідуальних особливостей учнів давало змогу надавати допомогу кожному студентові в разі виникнення в нього труднощів з вивченням навчального курсу, конкретних тем, теоретичних питань або з виконанням завдань.

Обов’язковим при проектуванні та реалізації технології проектування індивідуальних освітніх маршрутів було створення довірчих відносин

між студентами в групі, а також між викладачем і кожним студентом, оскільки тільки атмосфера співробітництва і взаєморозуміння дає змогу здійснити зворотний зв'язок і залучити учнів у процес розвитку своєї особистості та формування індивідуального стилю діяльності. Ця умова виконувалася нами протягом усієї педагогічної взаємодії зі студентами.

Важливим моментом при залученні студентів у процес проектування індивідуальних освітніх маршрутів було усвідомлення майбутнім учителем необхідності професійно-особистісного саморозвитку. На аудиторних заняттях і в ході індивідуальних бесід і консультацій зі студентами аналізувалися їх погляди з психолого-педагогічних проблем майбутньої професії. Про рівень усвідомлення студентами необхідності професійно-особистісного саморозвитку ми могли судити за їх ставленням до навчальної діяльності, проявами активності на заняттях, допитливістю, ініціативністю, відповідальністю, інтересом до нового, до самопізнання.

Однією з головних умов при проектуванні індивідуальних освітніх маршрутів студентів є попереднє освоєння індивідуально орієнтованої освітньої технології та особливостей її реалізації, вивчення теорії проектування освітніх процесів, закономірностей, принципів і стратегій проектування, а також технології навчання студентів ВНЗ проектуванню освітніх процесів.

З метою забезпечення ефективної роботи з проектування та реалізації індивідуальних освітніх маршрутів студентів з ними проводилася попередня робота з ознайомлення та освоєння основних етапів технології проектування індивідуальних освітніх маршрутів.

Основним напрямом роботи зі студентами з вивчення психолого-педагогічних дисциплін було індивідуально орієнтоване навчання. Це передбачало наявність можливості для кожного студента і викладача включати у свою діяльність особистісний зміст і формувати свою позицію.

У ході реалізації спроектованих індивідуальних освітніх маршрутів студентів за допомогою методик комплексної психолого-педагогічної діагностики проглядалися зміни в професійно-особистісному розвитку учнів.

Таким чином, студенти були активними учасниками процесу проектування та реалізації індивідуальних освітніх маршрутів, й при цьому постійно відстежувалася динаміка професійно-особистісного розвитку студентів і їх досягнень у вивченні навчальних дисциплін психолого-педагогічного циклу.

Висновки. Отже, у статті розглянуто ефективність навчання студентів з проектування та реалізації індивідуальних освітніх маршрутів. У процесі проектування індивідуальних освітніх маршрутів відбувається цілеспрямоване навчання студентів прийомів і форм самостійної роботи. Це визначає необхідність підготовки студентів, орієнтованої на особистість, до засвоєння основних етапів технології проектування індивідуальних освітніх маршрутів.

Література

1. Тряпицина А.П. Теория проектирования образовательных программ / А.П. Тряпицина // Петербургская школа. – СПб., 1994. – С. 79–90.
2. Воробьева С.В. Теоретические основы дифференциации образовательных программ : автореф. дис. ... д-ра пед. наук / С.В. Воробьева. – СПб., 1999. – 53 с.

3. Якиманская И.С. Разработка технологии личностно-ориентированного обучения / И.С. Якиманская // Вопросы психологии. – 1995. – № 2. – С. 31–41.

4. Бондаревская Е.В. Личностно-ориентированное образование: опыт разработки парадигмы / Е.В. Бондаревская. – Ростов н/Д : Феникс, 1997. – 28 с.

УСТИНОВА В.О.

СТРУКТУРУВАННЯ ЗМІСТУ ГУМАНІТАРНИХ ДИСЦИПЛІН ЯК ПРОБЛЕМА СУЧАСНОЇ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ ПЕДАГОГІЧНИХ ВНЗ

Актуальність теми дослідження зумовлена декількома причинами. По-перше, вища школа України у своєму розвитку орієнтується на якісну підготовку фахівця, яка б відповідала змінам, що відбуваються на сучасному ринку праці. Сьогодні одним із головних завдань сучасних ВНЗ є підготовка компетентного, конкурентноспроможного спеціаліста, здатного самостійно та творчо вирішувати професійні питання, здобувати нові знання, необхідні в професійній діяльності.

По-друге, Національна доктрина розвитку освіти України в XXI ст. передбачає поступовий перехід від репродуктивної, авторитарної освіти до освіти інноваційного, гуманістичного типу. В ній передбачено, перш за все, підготувати майбутнього фахівця, який був би здатним якісно застосовувати набуті в період навчання знання протягом усього життя, а це можливо лише за умови забезпечення якісної освіти на етапі її здобуття.

По-третє, розробка спеціальних підходів до структурування навчання у ВНЗ, що забезпечує його особистісну спрямованість, є актуальною проблемою сучасної освіти. Особливо це стосується педагогічних вищих закладів, тому що вирішення цієї проблеми пов'язане з такими важливими питаннями, як професійна підготовка майбутнього вчителя, оволодіння ним сучасними педагогічними технологіями, здатність виконувати роль суб'єкта професійної діяльності тощо.

Мета статті – окреслити головні питання стосовно структурування змісту гуманітарних дисциплін у процесі фахової підготовки студентів педагогічних ВНЗ.

Аналіз наукової літератури показує, що аспекти професійної підготовки та складники професійної освіти розкриваються в дослідженнях О. Алексюка, В. Андрущенко, Г. Балла, В. Безпалька, В. Галузинського, М. Євтуха, Н. Ничкало та ін. Обґрунтування сучасних вимог до професійної підготовки студентів здійснили В. Бондар, В. Буряк, В. Лозова, О. Пехота, С. Сисоєва та ін. Проблему аналізу та розвитку професійної компетентності сучасного фахівця та її складових розробляють такі науковці, як С. Гончаренко, І. Зимня, І. Зязюн, Т. Іванова, Н. Коломінський, К. Корсак, А. Маркова, Н. Ничкало, Дж. Равен, В. Хутмакер, А. Хуторської, С. Шишов та ін. Питанням особистісно орієнтованого навчання присвячено праці Г. Балла, І. Бега, В. Давидова, М. Євтуха, М. Кларина, О. Леонтьєва, С. Максименка, В. Рибалки, К. Роджерса, В. Серікова, П. Сікорського, І. Якиманської та ін. Проблеми гуманізації та гуманітаризації сучасної освіти розг-